

[0:07] Speaker A: It was June 5th, a Monday. And somewhere around that Friday before, I was called in by the deputy chief physician. They told me it was for a reception, and I asked the secretary what it was about. She said it was from the KGB. I went in. They told me I needed to go to the first mobile laboratories, to the 30-kilometer zone. At that time, Uncle Kolya was already in the hospital, having received a dose in Pripyat.

[1:18] Speaker B: Is that your mother's brother?

[1:22] Speaker A: Your father was constantly in Chornobyl.

[1:31] Speaker B: He also received a disability and a bunch of illnesses, and had his legs amputated after that.

[1:39] Speaker A: And on the 19th, you and Pasha were evacuated along with the entire school of children to the Donetsk region on two buses.

[1:58] Speaker B: The parents weren't told that we were put on a train, they took us towards Crimea, didn't get us to Crimea, turned back to Donetsk, and only there did they let us off. We were on the train for almost four days, not even understanding where we were being taken.

[2:14] Speaker A: And later I found out that you were in the Summer camp, in an area where the natural radiation level was almost the same as in Kyiv. And when I entered the room, I was told that I was being sent there too. I wasn't scared, I was despareded. That all our family members..,

[2:58] Speaker B: Were caught in the crossfire. Mom, do you feel like a hero?

[3:11] Speaker A: Absolutely not.

[3:11] But you did a lot.

[3:11] Speaker A: Everybody did a lot.

[3:14] Speaker B: But specifically you, what did you do?

[3:16] Speaker A: In that laboratory, we traveled to almost all the villages, we collected samples from them. It was June, and there were red and black currants. We took them for research. Then the soldiers who came before us were cleaning the water in the wells. We took that water before their cleaning. Well, they did cover it with sand, then with some other materials. There were no people there. The goal of our trip was to see if people could return to that 30-kilometer zone. Of all the villages we visited, only two in the forest were clean. All the others... Even the water from the wells was being cleaned. We took it before cleaning. Then soldiers cleaned it. We would come back for the next assignment. Then we would take that water again. And it showed that it was still contaminated.

[5:16] Speaker B: Mom, how were you protected?

[5:20] Speaker A: Not at all.

[5:22] Speaker B: Did they at least offer anything, like how to protect yourself? You're not a radiation specialist. This was like throwing a child into the deep end.

[5:34] Speaker A: They issued us white suits. Disposable ones. Just a firm material. And that was it. And white lab coats.

[5:49] Speaker B: Just so you understand, my mom is currently a bit shaky because she's in a wheelchair. My dad was also in a wheelchair after Chornobyl. Mom, thank

God, can still stand on her own feet, but they amputated my dad's first leg, then the second leg, and for the rest of his life, unfortunately, he was affected by Chernobyl. Mom, is there something you want to say? Or what do you remember?

[6:21] Speaker A: What struck me? What do I remember? It's optimism. I have never seen such optimism, such support anywhere. There were so many jokes.

[6:41] Speaker B: Let's say, did you save each other? Yes, yes. And did you stick together? Yes. Well, maybe that helped after all to survive?

[6:51] Speaker A: It helped a lot, Nina. If I tell you that when I was so pessimistic, when I was told that I was being sent there too, then it all passed because I saw how many young guys, 18-20 years old. Oh, how I saw, the general was crying.

[7:22] Speaker B: Well, he understood where he was sending those kids. He couldn't do anything.

[7:26] Speaker A: We were invited to lunch with Galya by the military. And he said, "I can't come to terms with myself. Today I knew that I was sending boys, maybe even to their deaths." Their task was, again, they had no clothing that could protect them. And their task was to go up in a single chain to that exploded reactor, to the roof, and there was this graphite that had been blown apart. Each one took a piece, passed it down, and there were vats with some oil, and they threw it in there. Well, by the time you get there and carry this, they received radiation doses, of course. They were all chemical troops.

[9:01] Speaker B: Were they prepared, Mom?

[9:01] Speaker A: I can't assess, Nina, unless I was not prepared.

[9:01] Speaker B: Well, judging by how you were sent, how were you prepared?

[9:06] Speaker A: Exactly. Well, simply... I didn't work in a radiological laboratory.

[9:14] Speaker B: They appointed you and sent you. But did you manage, Mom? Do you think you managed?

[9:20] Speaker A: For a month, Nina, I was completely immersed in radiological research, preparing those instruments. Well, how could I not? I learned on the go how to process data, had accurate results, even argued with the military, proved that I had everything mathematically calculated.

[9:55] Speaker A: Calculated and justified the research. I simply calculated the error. Well, this concerned those analyses that exceeded the permissible norms. This was the first village in that 30-kilometer zone. By evening, we approached, and it was so quiet, no sounds, not even a single dog barked. And there was a child's tricycle, overturned in front of the gate. Right on the street, lying under that fence. That's how people were when the evacuation happened, just everything. They couldn't take everything with them. And it was also very scary. Then we went to the next village. And on the edge of the village, there was a little house. You know, there were no impressive buildings like that. And two old women came out. Everyone had been evacuated. Nina, they were so old, they were twins. They looked just like each other, and they were barefoot. When we saw them, we grabbed their hands and asked them to put something on their feet. They couldn't, there was such radiation here. We were doing

all these analyses, we knew it wasn't safe. And they looked at us like it was nothing. And you know, it was also very hard to watch.

[12:17] Speaker B: Okay, thank you, Mom, I recorded this.

[0:07] Speaker A: Це було 5-те число червня, це був понеділок. А десь таку п'ятницю накануні мене визиває зам головного лікаря. Там прийомні мені сказали, я питаю секретаря, а в чим справа? Вона говорить, там із КГБ. Я заходжу. Мені кажуть, вам треба виїхати на ці перші передвижні лабораторії, 30-кілометрову зону. А на цей час Дядя Коля вже був в госпіталі, отримавши дозу в Прип'яті.

[1:18] Speaker B: Це рідний брат мами?

[1:22] Speaker A: Ваш батько там не вилізав із Чорнобиля.

[1:31] Speaker B: Теж отримали інвалідність і кучу хвороб, і відрізані ноги після цього.

[1:39] Speaker A: А вас 19-го, тебе і Пашу, 19-го травня двома автобусами вивезли всю школу дітей в Донецьку область.

[1:58] Speaker B: Батькам не сказали, що нас посадили ще на потяг, Тягнули до Криму, не довели до Криму, повернули в Донецьк і тільки там висадили. Ми майже чотири доби були в потяг, вже навіть не розуміючи, куди нас везуть.

[2:14] Speaker A: І як я потім вже узнала, що ви були в Піонерському лагері, в якому у місцевості, де природний фонд радіологічний, Був майже такий, як у Києві. І коли я зайшла в кімнату, мені було сказано, що і мене туди відправляють. Я не злякала, але настільки було відчуття обреченості, як сказати. Таке, що всі наші в сім'ї,

[2:58] Speaker B: Попали під роздачу. Мамуся, а ви себе відчуваєте героєм?

[2:58] Speaker A: Абсолютно ні.

[2:58] Speaker B: Але ж ви багато зробили.

[3:11] Speaker A: Та і всі так працювали.

[3:14] Speaker B: А от саме ви, що саме ви робили?

[3:16] Speaker A: На цій лабораторії ми їздили по всіх селах, майже всі ми об'їздили, брали у них Зразки, це ж був червень місяць, саме були плоди смородини червоної і чорної. Ми брали їх на дослідження. Потім солдати, які йшли перед нами, вони очищали воду в Криницях. Ми брали цю воду. до їхнього очищення. Ну, не засипали там піском, потім ще якимось матеріалами. Людей же не було там. Це була мета нашої поїздки— подивитися, чи можна буде людей, Повернути? Повернути в цю 30-кілометрову зону. Із усіх об'їжжених нами сіл тільки два села у лісі були чисті. А всі остальні... Навіть цю воду з крини очищали. Ми брали до

очищення. Потім їхні солдати очищали. Ми приїжджали на наступну командировку. Отбирали потім вже опять цю воду. І вона показувала, що вона все одно загрязнялася.

[5:16] Speaker B: Мамуся, а як вас захищали?

[5:20] Speaker A: Ніяк.

[5:22] Speaker B: А хоч щось пропонували, як самому. Ви ж не спеціаліст по радіації. Це ж не ваша спеціалізація. Це ж вас як дитину туди кинули.

[5:34] Speaker A: Нам видали біленькі костюми. Хебешні. Ось така тверденька. І все. І білі халатики.

[5:49] Speaker B: Щоб ви розуміли, мама зараз трошки покачується, тому що мама на інвалідному візочку. Мій папа теж після Чорнобиля був на інвалідному візочку. Мама, слава Богу, своїми ніжками ще може опиратися, а папі першу ногу відрізали, другу ногу, і до кінця свого життя він був у нас, на жаль, травмований саме цим Чорнобилем. Мамусік, є щось таке, що хочеться сказати?

[6:21] Speaker B: Що вразило? Чи що згадується? Що згадується?

[6:21] Speaker A: Це оптимізм. Ніде я ніколи не бачила такого оптимізму, такої підтримки. Стільки було анекдотів.

[6:41] Speaker B: Скажімо так, Рятували один одного? Так, так. І трималися один одного? Так. Ну, можливо, це допомогло все ж таки і вижити?

[6:51] Speaker A: Дуже допомогло, Ніна. Якщо я тобі говорю, що коли в мене такий був песимізм, коли мені сказали, що і мене туди отсилають, то потім настільки це все пройшло, Тому що я бачила, які молоді хлопці, по 18-20 років. Ох, як я бачила, ніяк плакав генерал.

[7:22] Speaker B: Ну він розумів, куди він правляє цих дітей. Нічого не міг зробити.

[7:26] Speaker A: Нас запросили з Галією на обід до військових. І він розповів, каже, Я не можу прийти в себе. Я сьогодні знав, що я відправляв, може, навіть і на смерть хлопців. Їм була задача, опять же таки, ніякої ж не було одежі, щоб могла захищати. І їм була задача, вони по одному ланцюжку піднімалися на той взорваний реактор. реактор на кришу, і там же ж оцей графіт, який рознесло кусками. Кожен брав кусок, проходив і спускали вниз, а там стояли такі чани з якимось маслом, і вони його туди кидали. Ну, поки ж пройдеш і поки це пронесеш, Вони дозу отримували, звісно. Вони ж були, всі це ж були хімічні війська. А вони були підготовлені, мам? Я не можу оцінити, Ніна, хіба я була підготовлена.

[9:01] Speaker B: Ну, судячи з того, як вас відправили, як ви були підготовлені? Отож.

[9:06] Speaker A: Ну, просто ж... Я ж в радіологічній лабораторії не працювала.

[9:14] Speaker B: Назначили та відправили. Але ви справились, мам? Ви вважаєте, ви справились?

[9:20] Speaker A: Місяць, Ніна, я була повністю загружена радіологічними дослідженнями, підготовкою цих приладів. Ну, а як же? На ходу вивчала, як треба обробляти дані, Були правильні результати, навіть щось входила, сперечалася зі військовими, доказувала, що в мене все математично...

[9:54] Speaker B: Вираховано.

[9:55] Speaker A: Вираховано і оправдано дослідження. Я похибку просто вичисляла. Ну, це вкасалось тих аналізів, які перевищували допустимі норми. Це було перше село цієї 30-кілометрової зони. Ми так уже підвечір, такі сумирки були, під'їжджаємо, і тихо-тихо, ніяких звуків, ні одне собачка не гавкнув. І велосипедик дитячий, трьохколісний, перевернутий перед воротами. Прямо на вулицю під оцією ж оградкою лежить. Отак люди тоді, коли евакуація була, то прямо все. Вони ж не могли собою всього взяти. І теж так це було страшно. А потім ми ще поїхали в наступне село. І так на краю села, така хатиночка. Знаєш, там не було таких ось імпозантних будівель. І виходять дві бабусі. Це ж усіх же виселили. Ніна, такі старенькі, вони близнята. Друг на друга схожі, як ось і босі. Ми як побачили, хватаємо їх за руки, просимо, одіньте щось на ноги. Ну не може, тут же така радіація. Ми ж усе робимо ці аналізи, знаємо, що не можна. А вони так дивляться на нас. А нам все рівно. І це, ти знаєш, Так було. Теж дуже важко дивитися.

[12:17] Speaker B: Добре, дякую, мамуся, я це записала.